

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора Оршанського Леоніда Володимировича на дисертаційну роботу Ткаченко Анастасії Володимирівни «Формування дизайнерської компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва у фаховій підготовці», подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Актуальність обраної теми. Процеси глобалізації, яка створює принципово нову соціально-культурну та політико-економічну реальність, де взаємозалежність суспільства в різних сферах діяльності стає найбільш помітною, торкаються, з-поміж іншого, й розвитку художньо-творчої практики в Україні, що виявляється в загальному контексті Європейської інтеграції з орієнтацією на фундаментальні цінності загальносвітової культури. Інтеграційний процес полягає у впровадженні європейських норм, правил і стандартів в освіту, науку, техніку, технології, поширенні та взаємовпливі культурно-мистецьких і науково-технічних досягнень. У підсумку такі засади сприятимуть підвищенню в Україні почуття культурної ідентичності й інтеграції з загальноєвропейським інтелектуально-освітнім, культурно-мистецьким і науково-технічним простором.

Нині серед подій, що особливо хвилюють українське суспільство, першочерговими є проблеми освітньої галузі, її реформування крізь призму вдосконалення й навіть кардинальної зміни підходів до процесів навчання та виховання. Вони торкнулися усіх ланок освіти, зокрема й вищої педагогічної. Фундаментальні зміни національного освітнього простору характеризуються новим розумінням цілей і завдань вищої мистецько-педагогічної освіти, усвідомленням необхідності переходу до моделі навчання «впродовж життя», новими концептуальними підходами до розроблення та використання методик і технологій ефективної освітньої діяльності. Сьогоднішній стан підготовки фахівців педагогічних спеціальностей, зокрема вчителів образотворчого мистецтва, викликає певну стурбованість, адже подальший розвиток вищої

педагогічної освіти висуває кардинально нові вимоги до особистісних і професійних якостей цієї категорії педагогів-митців, потребує висококваліфікованого педагогічного супроводу, широкого впровадження новітніх інноваційних технологій, передовсім інформаційних, комунікаційних, цифрових. Міркування з цього приводу свідчать про те, що обрана здобувачкою тема дослідження є актуальною науково-педагогічною проблемою.

Варто підкреслити, що дослідження виконувалося відповідно до наукової теми кафедри педагогіки «Інтегративні технології формування і розвитку особистісних та професійних якостей фахівців» (№ 0110U002179), що входить до плану науково-дослідницьких робіт Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Аналіз численних наукових джерел і багаторічна педагогічна діяльність у закладах вищої освіти України дозволяє нам стверджувати, що, не зважаючи на численні наукові розвідки і значний досвід практичної підготовки педагогічних працівників, донині залишалася недостатньо вивченою проблема формування дизайнерської компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва. Враховуючи зазначене, до **наукових здобутків А. В Ткаченко** відносимо:

– обґрунтоване розкриття сутності поняття «дизайнерська компетентність майбутніх учителів образотворчого мистецтва» та її компонентної структури, котра містить взаємопов'язані художньо-конструкторський, перцептивний, творчо-діяльнісний компоненти.

– виявлення критеріїв (мотиваційно-ціннісного, когнітивно-технологічного та рефлексивного), визначення показників (інтерес і мотивація досягнення успіху в художньо-проектній діяльності; володіння дизайнерськими знаннями, вміннями та сучасними дизайн-технологіями; вміння генерувати оригінальні ідеї при розв'язанні дизайнерських завдань; володіння навичками дизайнерського і творчого мислення тощо), а також характеристика рівнів сформованості дизайн-компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва;

– виокремлення й обґрунтування трьох основних педагогічних умов формування дизайнерської компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва, а саме: 1) створення інформаційно-освітнього середовища, спрямованого на набуття студентами досвіду дизайн-діяльності; 2) направленість змісту образотворчої діяльності на сприйняття художнього образу майбутніми педагогами; 3) комплексне застосування медіаінновацій у художньо-професійній діяльності.

– проектування теоретичної моделі, розроблення й апробування експериментальної методики формування дизайнерської компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва у фаховій підготовці.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації зумовлений сукупністю завдань, що конкретизують мету дослідження: теоретично обґрунтувати й експериментально перевірити педагогічні умови формування дизайнерської компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва у фаховій підготовці.

Одразу ж слід наголосити, що дисертаційне дослідження А. В. Ткаченко характеризується чіткою структурованістю, логічністю та цілісністю. Воно складається з трьох розділів, на сторінках яких розгортається науковий наратив, аналіз різного роду літературних джерел і висвітлюється педагогічний досвід. Характерною рисою дисертаційної роботи А. В. Ткаченко є чіткість використаного понятійно-категоріального апарату, який у дослідженні відіграє принципово важливу роль. Поняття, категорії, дефініції на кшталт «дизайн», «художнє конструювання», «дизайнерська підготовка», «компетенція», «компетентність», «дизайнерська компетентність», «художній образ» та інші старанно аналізуються та розкриваються, їх тлумачення диференційовані, достатньо аргументовані й часто підкріплені авторською інтерпретацією.

У першому розділі «**Теоретичні засади формування дизайнерської компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва у фаховій**

підготовці» схарактеризовано стан досліджуваної проблеми в науковій літературі, розкрито сутність і структуру дизайнерської компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва у фаховій підготовці, визначено критерії, показники та рівні її сформованості.

Методологічним підґрунтям дослідження виступили системний особистісно-діяльнісний і компетентнісний підходи, комплексне та взаємодоповнювальне використання яких дало загальне уявлення про досліджуваний феномен. Проведений аналіз методологічних засад дослідження проблеми формування у студентів дизайнерської компетентності дозволив зробити висновок про актуальність і важливість застосування передовсім системного підходу до її розв'язання. Дисертанткою обґрунтовано важливість використання цього підходу в поєднанні з іншими науковими підходами та принципами. Тому система формування дизайнерської компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва кваліфікується автором як складна і багатоаспектна, а її вивчення здійснюється з різних методологічних позицій.

Цілісність досліджуваного феномена представлена в авторських розуміннях та інтерпретуваннях, де мистецтво є визначальною детермінантою художнього розвитку особистості майбутнього вчителя образотворчого мистецтва, що має наступність й інтегративний характер, адже передбачає послідовне й системне вивчення рисунку, живопису, композиції, дизайну.

Погоджуємось із думкою здобувачки про те, що дизайн-підготовка – це процес продуктивної діяльності фахівця, який передбачає комплексне освоєння знань у галузі мистецтва, функційно-технологічних процесів, конструкцій і матеріалів, розуміння ролі форми, перспективи, пластики, значення світла, кольору, текстури та фактури в середовищі, а також опанування технологіями формування цілого з окремих конструктивних елементів. Ця підготовка реалізується через творчість майбутнього вчителя образотворчого мистецтва, розуміння ним культурно-естетичних, візуально-комунікативних проблем дизайн-діяльності, вміння поставити в ній художньо-образні, конструктивно-

технологічні, комунікативно-інформаційні завдання й розв'язувати їх візуально-художніми засобами.

У другому розділі **«Обґрунтування педагогічних умов і моделі формування дизайнерської компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва»** визначено й теоретично обґрунтовано три основні педагогічні умови, які сприяють формуванню дизайнерської компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва, а також реалізації розробленої авторкою моделі, що схематично представляє певну методичну систему.

Педагогічні умови формування дизайнерської компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва автором розглядаються як сукупність заходів освітнього процесу, котрі, з одного боку, забезпечують досягнення студентами необхідного рівня сформованості дизайнерської компетентності, а з іншого – сприяють ефективному використанню мультимедійних технологій, художнього образу та трансформації медіаінновацій у художньо-професійній діяльності майбутніх учителів образотворчого мистецтва.

Здобувачкою спроектовано модель формування дизайнерської компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва, яка містить цільовий, змістовий, процесуальний та оцінно-результативний блоки, які уможливають чітке уявлення про цілеспрямований освітній процес та взаємозв'язки між його методологічними, змістовими і технологічними компонентами.

У третьому розділі **«Дослідницько-експериментальна робота з формування дизайнерської компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва у фаховій підготовці»** представлено зміст експериментальної методики формування дизайнерської компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва, програма дослідження й особливості організації основних етапів педагогічного експерименту. У розділі подано результати реалізації структурних компонентів моделі, впливу педагогічних умов на її ефективну реалізацію; проведено кількісний та якісний аналізи розробленого науково-методичного забезпечення, інтерпретовано

результати статистичних даних, наведено підсумки апробації у педагогічних закладах вищої освіти.

Аналіз результатів педагогічного експерименту підтверджує ефективність експериментальної методики формування дизайнерської компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва і засвідчує, що якість освітнього процесу підвищується за рахунок забезпечення практичних потреб суб'єктів навчання у творчості, врахування динамічного розвитку нових цифрових і мультимедійних технологій, створення сучасних комп'ютерних програм для роботи як дизайнерів, так і вчителів образотворчого мистецтва.

Не викликає заперечень **наукова новизна** педагогічного дослідження, а також його **практичне значення**, яке полягає в розробленні спецкурсу «Медіапростір» для здобувачів освітнього рівня «Бакалавр» спеціальності 014 Середня освіта (образотворче мистецтво); вдосконаленні структури і змісту навчальної дисципліни «Основи дизайну»; відборі комплексу вправ, тренінгів, рольових, ділових ігор, проектів і лонгридів, котрі можуть бути використані в освітньому процесі педагогічних закладів вищої освіти, системі післядипломної освіти та підвищення кваліфікації і перепідготовки педагогічних кадрів.

Повноту викладу результатів дослідження засвідчено публікаціями наукових праць А. В. Ткаченко, зазначеними у списку використаних джерел до кожного розділу, а також загальними висновками, що відповідають сукупності завдань дисертації. Так, найбільш суттєві наукові та практичні результати викладено авторкою у 15 працях, з яких: 7 статей – у фахових виданнях України, 1 стаття – у періодичному зарубіжному науковому виданні, 7 – апробаційного характеру (1 – у співавторстві).

Проведена експертиза дослідження дає підстави стверджувати, що структура дисертації відображає послідовність виконання завдань, сформульованих здобувачкою для розв'язання досліджуваної проблеми, і в цілому розкриває логіку проведеного наукового пошуку. Робота логічно структурована та містить аргументовані висновки і методичні матеріали, які

можуть бути використані викладачами в освітньому процесі та науковій діяльності, магістрами й аспірантами у науково-дослідницькій роботі, а також у системі підвищення кваліфікації науково-педагогічних і педагогічних працівників. Зміст і структура автореферату відповідають змісту та структурі дисертації.

Позитивно оцінюючи дослідження Ткаченко Анастасії Володимирівни, вважаємо за необхідне висловити такі **зауваження і побажання**:

1. З огляду на прагнення України долучитися до європейського освітнього простору в першому розділі доцільним було б приділити належну увагу міжнародним мистецько-педагогічним проектам, а також розкрити позитивний зарубіжний досвід формування дизайнерської компетентності у педагогічних закладах вищої освіти.

2. Уважаємо за необхідне визначити в тексті дисертації специфіку формування дизайнерської компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва для різних освітніх рівнів – бакалавр, магістр.

3. У другому розділі «Обґрунтування моделі формування дизайнерської компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва» недостатньо уваги приділено характеристиці сучасного стану формування дизайнерської компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва у педагогічних закладах вищої освіти. На наш погляд, при розробленні й обґрунтуванні такої моделі авторці варто було б проаналізувати й узагальнити кращий вітчизняний педагогічний досвід.

4. При обґрунтуванні першої педагогічної умови – забезпечення інформаційно-освітнього середовища, спрямованого на набуття студентами досвіду дизайнерської діяльності – авторка здебільшого зосередилася на характеристиці сучасних мультимедійних технологій, які є хоча й важливим, однак лише одним із багатьох складників, що забезпечують якісне функціонування освітнього процесу.

5. Викликає сумнів формулювання третьої педагогічної умови – комплексне застосування трансформації медіаінновацій у художньо-

професійній діяльності майбутнього вчителя образотворчого мистецтва, в якому, на наш погляд, недоречним є слово «трансформації».

Аналіз дисертаційної роботи, автореферату й опублікованих наукових праць дає підставу для **загального висновку**: дисертація Ткаченко Анастасії Володимирівни «Формування дизайнерської компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва у фаховій підготовці» за актуальністю та глибиною, обсягом і оформленням, повнотою викладу основних положень та результатів у публікаціях є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, що має вагомe теоретичне і прикладне значення для розвитку педагогічної науки, заслуговує позитивної оцінки, відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. за № 567 (зі змінами, внесеними згідно з постановами КМУ за № 656 від 19.08.2015 р. і № 1159 від 30.12.2015 р.), а її автор заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри технологічної та
професійної освіти Дрогобицького
державного педагогічного
університету імені Івана Франка

Л.В. Оршанський

28 грудня 2018 р.

